

LATVIJAS REPUBLIKAS SAEIMA
PILSONĪBAS, MIGRĀCIJAS UN SABIEDRĪBAS SALIEDĒTĪBAS KOMISIJA

Nod. maks. kods: 900 000 283 00 • Jēkaba iela 11, Rīga, LV-1811
Tālrunis: 6708 7216 • Fakss: 6708 7422 • E-pasts: saeima@saeima.lv

Par Pilsonības likuma 9. panta pirmās daļas 5. punkta interpretāciju

Saeimas Pilsonības, migrācijas un sabiedrības saliedētības komisija (turpmāk – Komisija), veicot parlamentāro kontroli par Pilsonības likuma izpildi, šā gada 4. un 11. novembra un 9. decembra sēdēs izskatīja jautājumu par Pilsonības likuma 9. panta pirmās daļas 5. punkta piemērošanu. Minētā Pilsonības likuma norma paredz Latvijas Republikas pilsonības saglabāšanu personām, kuras ieguvušas tādas valsts pilsonību, kas nav minēta Pilsonības likuma 9. panta pirmās daļas 1., 2., 3. un 4. punktā. Atbilstoši Pilsonības likumā noteiktajam dubultā pilsonība šādos gadījumos veidojas, ja persona ir saņēmusi Ministru kabineta atļauju saglabāt Latvijas pilsonību.

Kopš Pilsonības likums paredz deleģējumu Ministru kabinetam individuālā kārtā lemt par Latvijas pilsonības saglabāšanu, saņemti iesniegumi no 14 personām un divām personām šāda atļauja ir dota. Ūzklausot Latvijas diasporas pārstāvju un ekspertu viedokļus, ir pamats uzskatīt, ka Pilsonības likuma 9. panta pirmās daļas 5. punkta norma nav pietiekami skaidri formulēta, tas pieļauj šīs normas atšķirīgu interpretāciju un sarežģī tās piemērošanu.

Nolūkā veicināt vienotas izpratnes veidošanos par Pilsonības likuma 9. panta pirmās daļas 5. punktā paredzēto Komisija savas kompetences ietvaros sniedz šādu skaidrojumu:

1. Pilsonības likums paredz automātisku Latvijas pilsonības saglabāšanu tiem Latvijas pilsoņiem, kuri ieguvuši arī Pilsonības likuma 9. panta pirmās daļas 1., 2., 3. vai 4. punktā minēto valstu pilsonību. Individuālā kārtā persona var saņemt atļauju saglabāt Latvijas pilsonību arī citas – Pilsonības likuma 9. panta pirmās daļas 1., 2., 3. un 4. punktā neminētas – valsts pilsonības iegūšanas gadījumā.

Pilsonības likuma 9. panta pirmās daļas 5. punkts paredz izņēmumu no vispārējās kārtības, kas nepieļauj dubultpilsonības izveidošanos ar valstīm, kuras nav minētas Pilsonības likuma 9. panta pirmās daļas 1., 2., 3. un 4. punktā. Šāds izņēmums pieļauj valdībai rīcības brīvību izvērtēt katru konkrēto gadījumu un, ievērojot *raison d'état* (valsts interešu) principu, lemt par to. Pilsonības

saglabāšanai šādā izņēmuma kārtā ir jābūt pamatojamai ar identificējamiem ieguvumiem valstij atbilstoši tās svarīgām interesēm.

2. Par atļauju saglabāt Latvijas pilsonību vai atteikumu atļaut to saglabāt Pilsonības likuma 9. panta pirmās daļas 1., 2., 3. un 4. punktā neminētas valsts pilsonības iegūšanas gadījumā lemj Ministru kabinets pēc personas motivēta iesnieguma saņemšanas un izvērtēšanas. Ministru kabineta rīkojums ir politisks lēmums, un tas nav pārsūdzams.

3. Šauri gramatiski interpretējot Pilsonības likuma 9. panta pirmās daļas 5. punktā noteikto, var secināt, ka persona var lūgt Ministru kabineta atļauju saglabāt Latvijas pilsonību tikai tad, kad citas valsts pilsonība jau ir iegūta. Tomēr, piemērojot sistēmisko un teleoloģisko tiesību normas interpretācijas metodi, ir pamats atzīt, ka persona var lūgt atļauju saglabāt Latvijas pilsonību ne vien tad, kad citas valsts pilsonība jau ir iegūta, bet arī tad, kad tā nolēmusi šādu pilsonību iegūt.

Pilsonības likuma 9. panta pirmās daļas 5. punkts nosaka: “5) ieguvis šīs daļas 1., 2., 3. un 4. punktā neminētas valsts pilsonību, bet saņēmis Ministru kabineta atļauju saglabāt Latvijas pilsonību atbilstoši svarīgām valsts interesēm. Ministru kabinets lēmumu pieņem ne vēlāk kā gada laikā, un tas nav pārsūdzams.” Kā redzams no šīs normas, tajā nav tiešas norādes uz laiku, kurā brīdī Ministru kabinetam jāsniedz personai atļauja saglabāt Latvijas pilsonību, proti, nav noteikts, ka šādu atļauju var sniegt vienīgi pēc citas valsts pilsonības iegūšanas.

Pieņemot šo normu, likumdevējs nav arī noteicis deleģējumu Ministru kabinetam izstrādāt noteikumus par normas piemērošanu, atstājot šā jautājuma izlemšanu Ministru kabineta kompetencē. Ministru kabinets 2014. gada 26. augustā pēc savas iniciatīvas savas kompetences jautājumos ir izdevis iekšējo normatīvo aktu – Ministru kabineta instrukciju Nr. 4 “Kārtība, kādā izskata iesniegumu par atļauju saglabāt Latvijas vai citas valsts pilsonību”. Instrukcija nosaka kārtību, kādā tiek izskatīts tāda Latvijas pilsoņa iesniegums Ministru kabinetam par atļauju saglabāt Latvijas pilsonību, kurš ir ieguvis Pilsonības likuma 9. panta pirmās daļas 1., 2., 3. un 4. punktā neminētas valsts pilsonību. Tādējādi var secināt, ka Ministru kabinets ir sašaurinājis 5. punkta tvērumu, instrukcijā paredzot personu iesniegumus izskatīšanai pieņemt tikai tad, kad citas valsts pilsonība jau ir iegūta.

Atbilstoši Pilsonības likuma 23. panta otrajā daļā paredzētajam Latvijas pilsonim, kurš ir ieguvis tādas valsts pilsonību, kura nav minēta Pilsonības likuma 9. panta pirmās daļas 1., 2., 3. un 4. punktā, ir pienākums 30 dienu laikā pēc šīs valsts pilsonības iegūšanas iesniegt iesniegumu par atteikšanos no Latvijas pilsonības. Personai, kura šādu pienākumu nav izpildījusi, saskaņā ar Pilsonības likuma 24. panta pirmās daļas 1. punktu Latvijas pilsonību atņem. Ņemot vērā, ka nav pamata uzskatīt, ka Pilsonības likuma 9. panta pirmās daļas 5. punkts ir veidots pilsoņiem, kuri ir pārkāpuši Pilsonības likuma 23. panta otrajā daļā paredzēto prasību, kā arī noteikto termiņu, kādā Ministru kabinetam ir jāpieņem lēmums par pilsonības saglabāšanu, gramatiskā minēto tiesību normu interpretācija nozīmētu, ka personai, kura ir ieguvusi citas valsts pilsonību un vēlas saglabāt Latvijas pilsonību, jāiesniedz gan lūgums atļaut tai saglabāt Latvijas

pilsonību, gan arī iesniegums par atteikšanos no Latvijas pilsonības. Nav loģiski pamatojams, ka personai vienlaikus ar iesniegumu par Latvijas pilsonības saglabāšanu būtu jāiesniedz arī iesniegums par atteikšanos no tās. Turklāt ir jāievēro, ka saskaņā ar Pilsonības likuma 25. panta otro daļu personu, kurai Latvijas pilsonība atņemta saskaņā ar Pilsonības likuma 24. panta pirmo daļu, var uzņemt Latvijas pilsonībā tikai naturalizācijas kārtībā un ne agrāk kā pēc pieciem gadiem.

Ņemot vērā minētos apsvērumus, Komisija uzskata, ka persona var lūgt Ministru kabinetam atļauju saglabāt Latvijas pilsonību ne vien pēc citas valsts pilsonības iegūšanas procedūras pabeigšanas, bet arī pirms tās uzsākšanas, kā arī šīs procedūras laikā, iesniedzot Ministru kabinetam motivētu iesniegumu, kurā pausta nepārprotama, skaidra griba konkrētas valsts pilsonības iegūšanai vai pilsonības iegūšanai nepieciešamo darbību veikšanu apliecinājoši dokumenti, vai iesniedzot apliecinājumu par to, ka šis valsts pilsonība šai personai tiek garantēta. Tiesības iesniegt šādu lūgumu nenozīmē, ka persona var brīvā formā pieprasīt Ministru kabinetam vērtēt tās atbilstību Pilsonības likuma 9. panta pirmās daļas 5. punktā noteiktajiem kritērijiem vai arī lūgt šādu atļauju ar domu, ka, iespējams, kādreiz tā var noderēt. Iesnieguma pamatā nevar būt abstrakta personas vēlme uzzināt Ministru kabineta viedokli un rīcību gadījumā, ja šī persona iegūtu citas valsts pilsonību, – tā pamatā ir jābūt reālam citas valsts pilsonības iegūšanas procesam.

4. Pilsonības likuma 9. panta pirmās daļas 5. punktā ir paredzēts, ka Ministru kabinets var atļaut saglabāt Latvijas pilsonību atbilstoši svarīgām valsts interesēm. Pilsonības likums un citi normatīvie akti nenosaka skaidrus kritērijus, kas būtu izmantojami “svarīgu valsts interešu” konstatēšanā. Ņemot vērā, ka interpretējamā tiesību norma paredz dubultpilsonības pieļaušanu izņēmuma gadījumos, secinājums par svarīgu valsts interešu esību izdarāms, ņemot vērā konkrētās lietas apstākļus, kā arī ievērojot likumdevēja gribu attiecībā uz dubultpilsonības izveidošanos un pieļaujamību.

Tiesiskais regulējums attiecībā uz dubultpilsonību neparedz Latvijas pilsonības saglabāšanu visām personām, kuras ieguvušas vai iegūst citu valstu pilsonību. Vienīgi fakts, ka personai ir tiesiskās saiknes ar Latvijas Republiku, pats par sevi nav pietiekams pamats Latvijas pilsonības saglabāšanai, iegūstot citas valsts pilsonību.

Izskatot personas lūgumu atļaut tai saglabāt Latvijas pilsonību un vērtējot svarīgu valsts interešu esību, vērā ņemams personas devums valstij, sabiedrībai, kultūrai, tautsaimniecībai, sportam utt.

Jēdziens “svarīgas intereses” nav līdzvērtīgs jēdzienam “īpaši nopelni Latvijas labā”, kas ir pamats personas uzņemšanai Latvijas pilsonībā saskaņā ar Pilsonības likuma 13. pantu. Izvērtējot valsts svarīgu interešu esību, jāvērtē ne vien personas profesionālie sasniegumi, atzinība nacionālajā un starptautiskajā līmenī, līdzdalība sabiedriski nozīmīgās iniciatīvās un aktivitātēs, bet arī Satversmes ievadā, Pilsonības likumā, Diasporas likumā un Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģijā noteiktās valsts intereses un politiskie mērķi.

Ņemot vērā Latvijas valsts mērķi atbalstīt un veicināt diasporas pilsonisko un politisko līdzdalību, kas saistāms arī ar Satversmes ievadā noteikto nepieciešamību garantēt latviešu nācijas, tās valodas un kultūras pastāvēšanu, kā arī Pilsonības likuma mērķi atzīt dubulto pilsonību atbilstoši Latvijas valsts politiskajiem mērķiem un interesēm un pieaugošas mobilitātes apstākļos saglabāt Latvijas pilsoņu kopumu, Komisijas ieskatā, svarīgas valsts intereses var būt konstatētas arī, piemēram, gadījumos, kad persona aktīvi piedalās diasporas kultūras un sabiedriskās dzīves veidošanā, tās organizāciju darbībā, veicina latviešu valodas un kultūras saglabāšanu diasporā vai arī veic darbības, lai stiprinātu ciešu saišu saglabāšanu un uzturēšanu starp Latviju un diasporu. Svarīgas valsts intereses, piemēram, var tikt konstatētas, ja persona ilgstoši mērķtiecīgi darbojusies, lai veicinātu diasporas saikni ar Latviju, tās kultūru un identitāti, pilsonisko sabiedrību, ekonomiku, tautsaimniecību un zinātņi, kā arī latviešu valodas, kultūras un tradīciju saglabāšanu un attīstību diasporā.

Izvērtējot personas iesniegumu un svarīgu valsts interešu esību, Ministru kabinets var lūgt viedokli diasporas organizāciju pārstāvjiem un Ārlietu ministrijai.

Izskatīts un apstiprināts PMSSK sēdē 2020. gada 9. decembrī.